

การสร้างสรรคนาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู¹

THE CREATION OF A DANCE FROM THE AUM SYMBOL IN BRAHMINISM-HINDUISM

อภิโชติ เกตุแก้ว / APICHOT KATEKEAW

สาขาศิลปกรรมศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE DEGREE OF DOCTOR FINE AND APPLIED ARTS PROGRAM, FACULTY OF FINE AND APPLIED ARTS, CHULALONGKORN UNIVERSITY

นราพงษ์ จรัสศรี / NARAPONG CHARASSRI²

ศาสตราจารย์วิจัย / จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

RESEARCH PROFESSOR, CHULALONGKORN UNIVERSITY

Received: December 27, 2018

Revised: February 28, 2019

Accepted: March 6, 2019

บทคัดย่อ

งานวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและแนวคิดหลังในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยมีรูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ โดยศึกษาจากแนวคิดสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ศาสตร์ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แนวคิดทางองค์ประกอบทัศนศิลป์ที่ปรากฏในสัญลักษณ์โอม นาฏศิลป์สร้างสรรค์ รวมถึงองค์ความรู้ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์แบบสหสาขาวิชา อาทิ นาฏศิลป์ ทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ รวมไปถึงได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย สื่อสารสนเทศอื่น ๆ สืบหาข้อมูลภาคสนาม ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ สรุปผล และนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการแสดงมีองค์ประกอบทั้งหมด 8 ประการ ได้แก่ 1) บทการแสดง โดยวิเคราะห์จากแนวคิดองค์ประกอบทัศนศิลป์ที่ปรากฏบนสัญลักษณ์โอมและนำมาเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับความหมายของสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของฮินดู แบ่งเป็น 3 องค์ประกอบไปด้วย องค์ 1 จุดเริ่มต้น (Starting Point) องค์ 2 เส้นโค้งแห่งการปกป้องดูแล (The Curve of Protection) และองค์ 3 จุดสิ้นสุด (End Point) โดยผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบและวิธีการเรียงร้อยเรื่องด้วยภาพการแสดงจากแนวคิดการปะติดภาพ (Collage) 2) นักแสดง คัดเลือกจากผู้มีความสามารถทางด้านนาฏศิลป์อินเดียและตะวันตก อีกทั้งสามารถสื่อสารทางอารมณ์และความรู้สึก 3) การเคลื่อนไหวลีลา นำเสนอผ่านรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ โดยการนำแนวคิดของนาฏศิลป์ป็นชาวตะวันตก ได้แก่ อิสadora ดันแคน (Isadora Duncan) ในแนวคิดการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระ (Free Spirit), พอล เทย์เลอร์ (Paul Taylor) แนวคิดการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement), สตีฟ แพกซ์ตัน (Steve Paxton) แนวคิดการเคลื่อนไหวลีลาโดยใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างร่างกายในแบบต้นสด

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต เรื่อง “การสร้างสรรคนาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอม ในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู” หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปกรรมศาสตร์ (นาฏศิลป์) คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² ศาสตราจารย์ ดร. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(Body Contact Improvisation) และนาฏยศิลป์นาฏยศาสตร์ ไดแก่ อาครัมคาน (Akram Khan) โดยเคลื่อนไหวใช้ทักษะทำทางนาฏยศิลป์อินเดียมาผสมผสานกับนาฏยศิลป์แบบตะวันตก, หลินหวายหมิน (Lin Hwai-Min) ในการเคลื่อนไหวร่างกายโดยใช้การควบคุมลมหายใจพร้อมกับการใช้กล้ามเนื้อที่แสดงให้เห็นถึงพลัง 4) เสียงเป็นการแสดงแบบดนตรีสดโดยใช้เครื่องดนตรีที่สามารถสื่อถึงอารมณ์และความรู้สึก 5) อุปกรณ์การแสดง ใช้แนวคิดสัญลักษณ์ที่เน้นความเรียบง่าย สามารถสื่อสารความหมายอย่างชัดเจนและเข้าใจง่าย 6) เครื่องแต่งกาย เป็นการลดทอนการแต่งกายของอินเดียโดยการนำแนวคิดมินิมอลลิสม์ (Minimalism) ที่ให้ความสำคัญกับความเรียบง่าย 7) พื้นที่ ได้นำแนวคิดศิลปะกับพื้นที่เฉพาะ (Site Specific) มาปรับเปลี่ยนเป็นพื้นที่การแสดง 8) แสง ใช้แนวคิดทฤษฎีของสีมาสื่อสารทางความหมายของเรื่องราวอารมณ์และความรู้สึก และมีแนวคิดหลังในการแสดง 6 ประการ คือ 1) แนวคิดสัญลักษณ์โอมในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู 2) แนวคิดความเรียบง่ายตามแนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ 3) แนวคิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏยศิลป์ 4) แนวคิดการใช้สัญลักษณ์ในงานนาฏยศิลป์ 5) แนวคิดการใช้ทฤษฎีทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ 6) แนวคิดการใช้พุทธวัฒนธรรม ซึ่งผลการวิจัยนี้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการรวบรวมองค์ความรู้เพื่อพัฒนาผลงานทางด้านนาฏยศิลป์มาบูรณาการร่วมกับศาสตร์แขนงอื่นๆ เพื่อนำมาเป็นสื่อทางความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏยศิลป์เกี่ยวกับสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏยศิลป์ต่อไป

คำสำคัญ: สัญลักษณ์โอม, ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู, การสร้างสรรค์นาฏยศิลป์, นาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่

Abstract

The purpose of this research is aimed to study the form and concept of the creation of a dance from The AUM symbol in Brahminism-Hinduism. The research is conducted using the quantitative research method and creative research method. Studying the AUM symbol in Brahminism-Hinduism, semantics in Brahminism-Hinduism, the concept of visual elements in the AUM symbol, and the creative dance. Furthermore, studying the knowledge of Fine Arts in multidisciplinary art including dance, visual arts, and music. Along with the collection of data from documentary information, interviewing the people involved in this research, other media, and field survey. Then analyze the information to use as a concept of the creation of the dance, conclude and present the result.

The research found that there are 8 forms of performance which is 1) The Play; analyzing the concept of visual elements that presented in the AUM symbol and integrating into the meaning of The AUM symbol according to the belief of Trimurti divided into 3 acts, there are (1.1) Act 1; Starting Point, (1.2) Act 2; The Curve of Protection, and (1.3) Act 3; End Point. The researcher has used the concept and composing the visual performance using collage art technique. 2) The Performers; select the performer who has a talent in Indian and Western dance, proficient in expressing feeling and emotion 3) The Movement; presenting through the form of postmodern dance using the concept of western dance artist including Isadora Duncan; the concept of Free spirit, Paul Taylor; the concept of Everyday Movement, Steve Paxton; the concept of Body Contact Improvisation and eastern dance artist including Akram Khan; the movement using the skill of Indian dance with the combination of western dance, Lin Hwai-Min; the body movement using the breath control and the power of muscle. 4) The Sound and Music; perform using the live musical performance to present the feeling and emotion 5. The Equipment; using the simple symbol that can communicate clearly and easily to understand 6) The Costumes; reducing the Indian costume design using the Minimalism concept which focuses on simplicity. 7) The Space; using the concept of Site-Specific

Art to transform the performance space 8) The Lights; using the concept of color theory to present the meaning of feeling and emotion. Moreover, there is the concept after the performance that can be classified into 6 categories 1) The concept of The AUM symbol in Brahminism-Hinduism. 2) The concept of simplicity according to postmodern dance. 3) The concept of creativity in dance performance. 4) The concept of the symbol in the dance, 5) The concept of using the theory of fine arts, and 6) The concept of multiculturalism. The result of this research is related to all the purpose of the research.

This research is the collection of knowledge aimed to develop the creation of the dance integrated with other sciences to use as a tool to present the idea of the creation of the dance from the AUM symbol in Brahminism-Hinduism. Additionally, this research can be used as a guideline for further creation of a dance.

Keywords: The AUM symbol, Brahminism-Hinduism, The Creation of a Dance, Post-Modern dance

บทนำ

โอม (ॐ) เป็นสัญลักษณ์ทางความเชื่อของอารยธรรมอินเดียมาอย่างยาวนาน ปรากฏหลักฐานอยู่ในคัมภีร์อุปนิษัทที่ถือได้ว่าเป็นคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อันเป็นบทสวดสุดท้ายของคัมภีร์พระเวท สัญลักษณ์โอมถือเป็นศาสนสัญลักษณ์แทนความหมายของเสียงแห่งพลังอันศักดิ์สิทธิ์และเป็นสัญลักษณ์รูปทางจิตวิญญาณของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู “โอมมีลักษณะเป็นตัวอักษรเทวนาครี โดยมีตัวอักษรประกอบด้วย 3 คำ ได้แก่ 1) มะ(M) 2) อะ(A) 3) อุ(U) ซึ่งเป็นการนำทั้ง 3 คำเมื่อมาสมาสรวมกันและออกเสียงเป็นคำว่า “โอม” (AUM หรือ Om)” (สุชาติ กิจชัยพร, 2545: 41-42) แต่ความหมายตรงและความหมายโดยนัยของโอมย่อมมีความแตกต่างกันระหว่างแต่ละสำนักและระหว่างประเพณีต่าง ๆ อาทิ โอมเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวของจักรวาล เป็นสิ่งที่ควบคุมสภาวะทั้ง 4 โอมยังเป็นเสียงแห่งสมาธิที่เป็นเครื่องช่วยกำหนดลมหายใจเข้า-ออกที่แรงสั่นสะเทือนเกิดจากการเปล่งเสียงปราวนา (Pravana) ก่อให้เกิดพลังงานจักร (Chakra) คือ การสัมผัสถึงพลังภายในตนเองและเข้าใจถึงจักรวาล “สัญลักษณ์โอมถือเป็นสัญลักษณ์ภาพตัวแทนขององค์มหาเทพอันสูงสุดของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้แก่ 1) พระพรหม 2) พระวิษณุ 3) พระศิวะ หรือที่เรียกว่าตรีมูรติ (Trimurati)” (กรณา-เรืองอุไร กุศลาสัย, 2547: 307-308) ซึ่งถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของผู้ที่เลื่อมใสศรัทธาต่อองค์มหาเทพอย่างสูงสุดในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

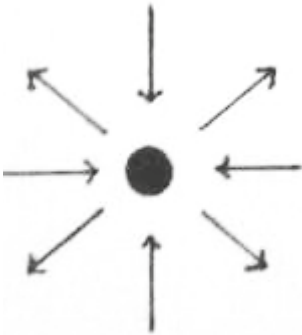
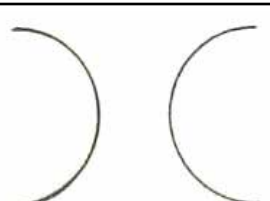

ภาพที่ 1 ภาพสัญลักษณ์โอม ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้
ที่มา: ภาพโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

ในการออกแบบสร้างสรรค์นาฏศิลป์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดหลักการโครงสร้างองค์ประกอบทัศนศิลป์ (Structure of Visual Art) และแนวคิดทัศนธาตุ (Visual Element) มาเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ลายเส้นบนสัญลักษณ์โอม โดยประกอบไปด้วย 2 ส่วน ได้แก่ 1) จุด (Dot) 2) เส้นโค้ง (Curve Line) ได้แก่ เส้นโค้งแบบคลื่น เส้นโค้งวงกลม เส้นโค้งกันหอยและเส้นโค้ง 2 เส้นแบบเข้าหา “จุดและลายเส้นต่าง ๆ มีความหมายและความสำคัญเชิงสัญลักษณ์ที่แสดง ให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึกลึกซึ้ง แนวคิดทางทัศนธาตุ ที่มีการเชื่อมโยงทางการสื่อสาร รวมถึงการสะท้อนตามคติความเชื่อของศาสนา” (ชลุต นิมสมอ, 2557: 29 -30)

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงนำแนวความคิดที่ได้จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์รูปแบบผลงานทางด้านนาฏศิลป์ที่มีลักษณะเฉพาะ โดยมีแนวคิด แรงบันดาลใจ วิธีการแนวความคิดของนาฏศิลป์ และทฤษฎีของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยมาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ โดยสรุปความคิดรวบยอดของการกระจายความหมายสัญลักษณ์โอม ได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางสรุปและเปรียบเทียบแนวคิดทัศนธาตุที่ปรากฏในสัญลักษณ์โอม

ภาพที่	องค์ประกอบทางทัศนศิลป์	ทัศนธาตุที่ปรากฏ ในสัญลักษณ์โอม	อารมณ์ความรู้สึก ผ่านแนวคิดทัศนธาตุ
1	 จุด		แสดงให้เห็นถึงจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดในเวลาเดียวกัน ทำให้เกิดความรู้สึกที่แสดงถึงแรงดึงดูดกับแรงผลักดัน
2	 เส้นโค้งวงกลม		ให้ความรู้สึกที่มีการเปลี่ยนทิศทางที่ตายตัวซ้ำ ๆ
3	 เส้นโค้งแบบก้นหอย		ให้ความรู้สึกเหมือนถูกบีบ และในขณะเดียวกันทำให้ความรู้สึกที่เคลื่อนไหว คลื่นคลาย เติบโต ไม่มีที่สิ้นสุด
4	 เส้นโค้ง 2 เส้น แบบด้านโค้งเข้าหากัน		ให้ความรู้สึกเหมือนถูกบีบรัด

ที่มา: ตารางโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 29 ตุลาคม พ.ศ. 2561

เมื่อกล่าวถึงสัญลักษณ์โอมที่ปรากฏในผลงานทางศิลปกรรมศาสตร์ส่วนใหญ่พบเห็นได้จากงานด้านทัศนศิลป์ จิตรกรรม สถาปัตยกรรม ประติมากรรม ที่สะท้อนสัญลักษณ์ทางความเชื่อของศาสนาเสียมากกว่า ผู้วิจัยจึงมีความคิดเห็นว่าการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ถือเป็นการออกแบบสร้างสรรค์อีกวิธีหนึ่งที่สามารถต่อยอดพัฒนาทางความคิด ในการนำเสนอสัญลักษณ์โอมให้เกิดความแปลกใหม่ เกิดมุมมองในการนำเสนอให้มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น และมีความแตกต่างจากผลงานโดยทั่วไปที่มีความเกี่ยวข้องเพียงเฉพาะแค่ความหมายเชิงปรัชญา ความเชื่อและพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น

ทั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แนวคิดองค์ประกอบทางทัศนศิลป์ที่ปรากฏในสัญลักษณ์โอม แนวคิดศิลปะหลังสมัยใหม่ที่มีอิทธิพลต่องานนาฏศิลป์ รวมถึงศึกษานาฏศิลป์สร้างสรรค์ในปัจจุบัน มาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์โดยมุ่งเน้นให้เกิดความแปลกใหม่ ไม่เคยปรากฏที่ใดมาก่อนและมีเอกลักษณ์เฉพาะตน โดยมีแรงบันดาลใจจากวิธีการ แนวความคิดของนาฏศิลป์ป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสัญลักษณ์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษารูปแบบผลงานสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู
- 2 เพื่อศึกษาแนวคิดที่ได้หลังจากการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอม ในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

อุปกรณ์และวิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู” ซึ่งงานวิจัยนี้มีรูปแบบในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. **ระเบียบวิธีวิจัย** งานวิจัยนี้ได้ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร และข้อมูลที่ได้จากสื่อสารสนเทศอื่น ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้าน

นาฏศิลป์ประกอบไปด้วย

1.1 การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสาร ศึกษาข้อมูลเอกสารจากหนังสือ ตำราและบทความวิชาการต่าง ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู สัญลักษณ์ในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แนวคิดทางองค์ประกอบทัศนศิลป์ที่ปรากฏในสัญลักษณ์โอม และนาฏศิลป์สร้างสรรค์ เป็นต้น

1.2 สื่อสารสนเทศอื่น ๆ ศึกษาสื่อสารสนเทศอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ “การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู” และการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น วิดีทัศน์ นิทรรศการศิลปะ การชมภาพยนตร์ การชมแสดงสด เป็นต้น เพื่อหาแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์

2. เครื่องมือการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ทั้งในด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์โอมและศิลปะการแสดงในแต่ละด้าน ข้อมูลที่ได้มาจากการดำเนินการสัมภาษณ์ทั้งในเชิงลึกแบบรายบุคคล และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม รวมถึงลักษณะของการสัมภาษณ์เป็นแบบปลายเปิดและปลายปิด

2.2 การสำรวจข้อมูลภาคสนาม โดยการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล เพื่อทำการสังเกตการณ์และเข้าร่วมพิธีกรรมของเทวสถานศาสนาฮินดูทั้งในประเทศอินเดีย ประเทศไทย และเข้าร่วมการชมสมณงานนาฏศิลป์ที่มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล จากการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบงานวิจัยเชิงคุณภาพ และงานวิจัยเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยสำรวจข้อมูลภาคสนาม และทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์

4. ระยะเวลาในการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลและสังเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนการสร้างสรรค์ผลงานและเผยแพร่ผลงานตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2560 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2562

5. การสร้างสรรค์ผลงานและเผยแพร่ผลงาน
การวิจัยเชิงสร้างสรรค์เรื่อง “การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู” ได้มีกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานและเผยแพร่ผลงานโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

5.1 ทดลองและปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงาน
การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ได้ผ่านการทดลองและปฏิบัติการสร้างสรรค์ผลงาน เพื่อทดลองและพัฒนาคุณภาพของผลงานนาฏศิลป์

5.2 การตรวจสอบผลงาน ขั้นตอนการตรวจสอบผลงานผ่านการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนาฏศิลป์ อีกทั้งทำการประเมิน และนำเสนอข้อคิดเห็น แนวทางในการปรับปรุง พัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

5.3 การจัดแสดงผลงานและนิทรรศการ ผู้วิจัยได้จัดแสดงผลงานและนิทรรศการต่อสาธารณชน ตลอดจนมีการประเมินจากแบบสอบถาม การสัมภาษณ์อีกด้วย

5.4 การประเมินผล ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ มาทำการประเมินวิเคราะห์ข้อมูล และอภิปรายผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ **ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบการสร้างสรรค์ทางด้านนาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอม ในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู** ซึ่งคำนึงถึงองค์ประกอบทางการแสดง 8 ประการ ได้แก่ 1) การออกแบบบทการแสดง 2) การคัดเลือกนักแสดง 3) การออกแบบลีลา 4) การออกแบบเสียง 5) การออกแบบอุปกรณ์ 6) การออกแบบเครื่องแต่งกาย 7) การออกแบบพื้นที่ และ 8) การออกแบบแสง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การออกแบบบทการแสดง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์บทบาทการแสดงจากการแนวคิดองค์ประกอบทัศนศิลป์ที่ปรากฏรูปแบบ (Form) บนสัญลักษณ์โอม (ॐ) และนำมาเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับความหมาย (Content) ของสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของตรีมูรติ ดังที่อรุณศักดิ์ กิ่งมณี ได้กล่าวไว้ว่า สัญลักษณ์โอม ประกอบไปด้วยตัวอักษร 3 ตัว ได้แก่ 1) ตัว มะ (म्) คือ พระพรหมเป็นผู้สร้าง

2) ตัว อุ (उ) คือ พระวิษณุแทนเป็นผู้ปกป้องดูแล และ 3) ตัว อะ (अ) คือ พระศิวะเป็นผู้ทำลาย (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2551: 19) ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบและวิธีการเรียงร้อยภาพในการแสดงจากแนวคิดการปะติดภาพ (Collage) “การปะติดภาพเป็นวิธีการนำแนวคิดทางทัศนศิลป์สามารถมาประยุกต์ใช้ในการออกแบบภาพประกอบการแสดง โดยไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องราวที่ต่อเนื่องกันหรือเชื่อมติดกัน แต่ภาพที่นำเสนอจะต้องแสดงให้เห็นถึงเรื่องราววัตถุประสงค์ของผู้ออกแบบว่าต้องการนำเสนออะไรอย่างชัดเจน” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2561) โดยได้นำเสนอสาระสำคัญดังต่อไปนี้

องค์ 1 จุดเริ่มต้น (Starting Point) นำเสนอภาพที่มีความหมายและเกี่ยวข้องกับจุดเริ่มต้นของสัญลักษณ์โอม จากแนวคิดเรื่ององค์ประกอบทัศนศิลป์ที่ปรากฏในสัญลักษณ์โอม และนำมาบูรณาการกับแนวคิดสัญลักษณ์โอม ในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยมีจำนวนทั้งหมด 4 ภาพ ได้แก่ 1) ภาพการจุดไฟในพิธีกรรมการบูชาอารตี 2) ภาพวิธีการเจิมจุดกลางหน้าผาก 3) ภาพวิธีการวาดจุดในแนวคิดทางทัศนศิลป์ 4) ภาพวิธีการแปลงเสียงเทคนิคก่อนการร้องเพลง ด้วยการบริกรรมด้วยคำว่า มะ อุ อะ และสิ้นสุดด้วยคำว่า “โอม”

องค์ 2 เส้นโค้งแห่งการปกป้องดูแล (The Curve of Protection) นำเสนอภาพเส้นโค้งที่มีความหมายถึงการปกป้องดูแลจากแนวคิดเรื่องสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู โดยมีการนำความหมายของสัญลักษณ์โอมมาตีความในเชิงสัญลักษณ์ (Sign) แล้วนำมาผนวกกับแนวคิดทางองค์ประกอบทัศนศิลป์เพื่อใช้ในการออกแบบองค์ประกอบการแสดง โดยมีจำนวน 3 ภาพ ได้แก่ 1) ภาพวิธีการวาดเส้นในแนวคิดทางทัศนศิลป์ 2) ภาพการล้อมรั้วที่ใช้เป็นสัญลักษณ์แทนเส้นโค้งที่ให้ความหมายถึงการปกป้องดูแล 3) ภาพนารายณ์บรรทมสินธุ์

องค์ 3 จุดสิ้นสุด (End Point) นำเสนอภาพจุดสิ้นสุดของสัญลักษณ์โอม จากแนวคิดเรื่องพุทธธรรมมาบูรณาการกับแนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ซึ่งผู้วิจัยมุ่งเน้นการสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความแปลกใหม่ โดยปฏิเสธระเบียบโครงสร้างสกุลจารีตเดิม ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดปรัชญาศิลปะหลังสมัยใหม่ ผู้วิจัยจึงได้เลือกเทคนิคทางการเต้นที่แสดงให้เห็นถึงท่าทางการใช้จุดบนพื้นด้วยวิธีการกระทบเท้าที่ทำให้เกิดเสียง โดยเลือกรูปแบบการเต้นใน

แถบทางตะวันตกและตะวันออก ได้แก่ นาฏยศิลป์อินเดีย (Indian Classical Dance) การเต้นบัลเลต์ (Ballet) และการเต้นสเปน (Spanish Dance) มาออกแบบลีลาที่มีลักษณะของท่าทางการใช้จุดบนพื้น เช่น การตบเท้า การเต้นบนปลายเท้า และการกระทบเท้าบนพื้นให้เกิดเสียงเป็นจังหวะ เป็นต้น และนำมาประกอบสร้างจากแนวคิดศิลปะการจัดวาง (Installation Art) โดยนำเสนอภาพการเต้นแต่ละประเภทที่มีความแตกต่างแต่สามารถนำมาจัดวางรวมกันได้ ผสมกับแนวคิดองค์ประกอบทัศนศิลป์ที่ปรากฏในสัญลักษณ์โอม โดยแบ่งออกเป็นจำนวน 3 ภาพ ได้แก่

- 1) ภาพการตบเท้าบนพื้นในรูปแบบนาฏยศิลป์อินเดีย
- 2) ภาพการขึ้นบนปลายเท้าในรูปแบบการเต้นบัลเลต์
- 3) ภาพการกระทบเท้าบนพื้นในรูปแบบการเต้นสเปน

2. การคัดเลือกนักแสดง ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกนักแสดงด้วยวิธีการแบบทราายเอาท์ (Tryout) โดยการเลือกผู้ที่มีความสามารถทักษะทางด้านนาฏยศิลป์อินเดียและตะวันตก ซึ่งจะทำให้การออกแบบเคลื่อนไหวลีลาและการแสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึกของนักแสดง จะสามารถสื่อสารออกมาตามวัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอ ดังที่ นราพงษ์ จรัสศรี ได้กล่าวไว้ว่า “นักเต้นที่มีความเป็นศิลปินทางการแสดง (Artistic) ที่สามารถถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกในเรื่องราวของผู้ออกแบบการแสดงต้องการนำเสนอได้เป็นอย่างดีมากกว่าการเต้นโดยใช้เทคนิคเพียงอย่างเดียว และเลือกนักแสดงที่เป็นผู้ใฝ่รู้ และยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ถือว่าเป็นนักแสดงมืออาชีพ” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 2 สิงหาคม 2561) โดยมีนักแสดงทั้งหมดจำนวน 19 คน แบ่งออกเป็นนักแสดงชาย 9 คน และนักแสดงหญิง 10 คน

3. การออกแบบลีลา ผู้วิจัยได้ออกแบบลีลา โดยกำหนดไว้ 3 ลักษณะ คือ จุดเริ่มต้น เส้นโค้ง และจุดสิ้นสุด โดยออกแบบให้มีความสอดคล้องกับบทการแสดง จึงได้นำแนวคิดทางนาฏยลักษณ์พื้นฐานทางนาฏยศิลป์อินเดียมาผสมผสานกับการใช้ทักษะนาฏยศิลป์ทางตะวันตกมาใช้ในการออกแบบท่าทางการเคลื่อนไหวลีลา เนื่องจากสัญลักษณ์โอมเป็นสัญลักษณ์แทนความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ซึ่งมีอิทธิพลมาจากอารยธรรมอินเดีย

ส่วนวิธีการสร้างสรรค์ได้นำรูปแบบของนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ที่เป็นแนวคิดมาจากแถบตะวันตกมาเป็นหลักในการออกแบบลีลาในองค์ 1 องค์ 2 และองค์ 3 ซึ่งเป็นการ

นำวัฒนธรรมหรือแนวคิดจากตะวันตกและตะวันออกมาผสมผสาน ผู้วิจัยจึงเลือกใช้แนวคิดของนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ในการออกแบบลีลานาฏยศิลป์ โดยเฉพาะแนวคิดของอิสตอรา ดันแคน (Isadora Duncan) ในแนวคิดการเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระ (Free Spirit), พอล เทย์เลอร์ (Paul Taylor) แนวคิดการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement), สตีฟ แพกซ์ตัน (Steve Paxton) แนวคิดการเคลื่อนไหวลีลาโดยใช้ปฏิสัมพันธ์ระหว่างร่างกายในแบบด้นสด (Body Contact Improvisation) และนาฏยศิลป์ป็นชาวตะวันออก ได้แก่ อาครัมคาน (Akram Khan) โดยเคลื่อนไหวใช้ทักษะท่าทางนาฏยศิลป์อินเดียมาผสมผสานกับนาฏยศิลป์แบบตะวันตก, หลินเหว่ยหมิน (Lin Hwai-Min) ในการเคลื่อนไหวร่างกายโดยใช้การควบคุมด้วยลมหายใจ พร้อมกับการใช้กล้ามเนื้อที่แสดงให้เห็นถึงพลัง จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงได้บูรณาการองค์ความรู้จากนาฏยศิลป์ทั้งตะวันตกและตะวันออก โดยนำมาเป็นแนวทางในการออกแบบลีลานาฏยศิลป์ในเชิงสัญลักษณ์ที่สื่อสารอย่างตรงไปตรงมา เน้นการเคลื่อนไหวลีลาที่เรียบง่ายและให้เกิดความแปลกใหม่ ดังพรรณษะของนราพงษ์ จรัสศรี ได้กล่าวไว้ว่า “แนวคิดการสร้างสรรคงานในรูปแบบของนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ (Post-modern Dance) เป็นวิธีการนำเอาเรื่องหรือสิ่งที่ไม่สามารถเข้ากันได้เข้ามาอยู่ร่วมกันได้ จนเกิดงานที่สร้างสรรค์ใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน เช่น การนำเอาเรื่องราวของวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายแตกต่างกันมาออกแบบให้อยู่ร่วมกันโดยนำเสนอเข้าไปอยู่ในเนื้อหาของนาฏยศิลป์สร้างสรรค์” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2561) ทั้งนี้ผู้วิจัยประยุกต์การเคลื่อนไหวลีลาไว้หลายรูปแบบ ได้แก่ การนำอากัปกริยาของผู้เข้าบูชาพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู มานำเสนอเป็นลีลา การนำวิธีการวาดจุดและเส้นในองค์ประกอบทัศนศิลป์มาเป็นแรงบันดาลใจในการออกแบบลีลา และการนำท่าทางของนาฏยลักษณ์ของนาฏยศิลป์ทั้งตะวันออกและตะวันตกมาผสมผสานเพื่อให้เกิดความหลากหลาย แปลกใหม่และความเป็นไปได้ โดยใช้กระบวนการคิดสร้างสรรค์มาเป็นแนวทางการออกแบบลีลาตั้งแต่องค์ 1 ถึง องค์ที่ 3 ดังจะเห็นภาพประกอบการออกแบบลีลาต่อไปนี้

องค์ 1 การออกแบบลีลาโดยคำนึงภาพที่แสดงถึงจุดเริ่มต้น ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบลีลาจากการสังเกตการณ์ในพิธีกรรมการบูชาอารตีไฟและการเจิมหน้าผาก ซึ่งถือเป็น

ส่วนหนึ่งจุดเริ่มต้นการทำพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และได้นำมาทางวิธีการวาดจุดเชื่อมต่อเป็นเส้นที่ปรากฏใน สัญลักษณ์โอมตามแนวคิดทางทัศนศิลป์ มาออกแบบลีลา โดยผ่านแนวคิดการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) มาผสมผสานกับมูทรา (Mudra) ภาษามือของ นาฏยศิลป์อินเดีย สอดคล้องกับทฤษฎีของนราพงษ์ จรัสศรี ได้กล่าวไว้ว่า “แนวคิดนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่ที่มุ่งเน้น ความเรียบง่าย แบบมินิมอลลิสม์ (Minimalism) ที่นำการ เคลื่อนไหวในกิจวัตรประจำวันโดยมุ่งเน้นท่าทางที่น้อย ไม่เน้นการใช้ทักษะทางการแสดงขั้นสูง” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2561) อีกทั้งยังใช้แนวคิดของ หลินหวายหมิน (Lin Hwai-Min) ในการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยใช้การควบคุมด้วยลมหายใจ เพื่อสื่อให้เห็นถึงการเคลื่อนไหว ท่าทางที่ ทำให้เกิดสมาธิ การออกแบบลีลาในองก์ 1 จึง เป็นการเคลื่อนไหวท่าทางในรูปแบบนาฏยศิลป์หลังสมัยใหม่

ภาพที่ 2 ภาพการออกแบบลีลาในองก์ที่ 1 โดยการนำเสนอภาพ จุดเริ่มต้น

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2562

องก์ 2 การออกแบบลีลาผู้วิจัยได้อธิบายเรื่อง โจทย์ของการแสดงที่ต้องแสดงลีลาที่สื่อถึงการวาดเส้นโค้ง ควบคู่กับการวางพื้นฐานทักษะทางนาฏยศิลป์อินเดีย ได้แก่ ท่าทางการใช้แขน (Hand Movement) การใช้เท้า (Foot work) ทางเส้นโค้ง (Preservation) และการแสดงออกทาง สีน้าแวตอาภินายา (Abhinaya) มาออกแบบมาผสม ผสานกับการใช้ทักษะนาฏยศิลป์ทางตะวันตก เช่น การหมุน (Turn) การเคลื่อนไหวด้วยการทรงตัวความสมดุล (Symmetry) โดยการให้นักแสดงเคลื่อนไหวร่างกายอย่าง อิสระ (Free spirit) ตามแนวคิดของอิสตอรา ดันแคน (Isadora Duncan) มาผสมผสานกับแนวคิดกับการ เคลื่อนไหวร่างกายอย่างมีปฏิสัมพันธ์แบบต้นสด ดังที่ นราพงษ์ จรัสศรี ได้ให้ข้อเสนอแนะไว้ว่า “สตีฟ แพกซ์ ตัน (Steve Paxton) ถือเป็นบิดาแห่งการเคลื่อนไหวลีลาโดยใช้ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างร่างกายในแบบต้นสด (Body Contact Improvisation) เป็นการเต้นรำที่ใช้การถ่ายเทน้ำหนัก ความสัมพันธ์ของร่างกายกับแรงโน้มถ่วงของโลก” (นราพงษ์ จรัสศรี, 2548: 139) การออกแบบลีลาในองก์ 2 จึงเป็นการ

เคลื่อนไหวท่าทางในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ด้วยการผสมผสานทักษะของนาฏศิลป์อินเดียกับนาฏศิลป์ตะวันตก เช่น การเตะขา การโค้งตัว การหมุน การกระโดด เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของอาครัมคาน (Akram Khan) ที่ให้ความสำคัญของการเคลื่อนไหวลีลา โดยใช้ทักษะท่าทางนาฏศิลป์อินเดียมาผสมผสานกับนาฏศิลป์แบบตะวันตก

ภาพที่ 3 ภาพการแสดงในองค์ 2 การนำเสนอภาพลีลาการวาดเส้นโค้งในสัญลักษณ์โอม โดยใช้แนวคิดการเคลื่อนไหวลีลาโดยใช้การปฏิสัมพันธ์ระหว่างร่างกายแบบต้นสด (Body Contact Improvisation)

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2562

องค์ 3 การออกแบบลีลาโดยนำเสนอท่าทางที่เกี่ยวข้องกับจุดสิ้นสุดบนสัญลักษณ์โอม ผู้วิจัยจึงได้เลือกลักษณะของเทคนิคการเต้นที่ใช้ทักษะท่าทางเกี่ยวกับจุดบนพื้นมา 3 ประเภท ได้แก่ การตบเท้าตามหลักทักษะของนาฏศิลป์อินเดีย การเต้นบนปลายเท้าของทักษะการเต้นบัลเลต์ และการเคาะจังหวะของรองเท้าที่ทำให้เกิดเสียงจากการกระทบเท้าบนพื้นในรูปแบบการเต้นสเปน มาออกแบบลีลาบนพื้นที่อันจำกัดอยู่บริเวณตำแหน่งจุดของตนเอง สอดคล้องกับทฤษฎีของนราพงษ์ จรัสศรี กล่าวไว้ว่า “การให้ความสำคัญกับสิ่งที่แตกต่างคลุมเครือระหว่างสิ่งของ วัตถุ ดนตรี เครื่องแต่งกาย วัฒนธรรมประเพณี หรือ รูปแบบการเต้นประเภทต่าง ๆ ที่แตกต่างกันแต่ละทิวสามารถนำมารวมและจัดวางรวมกันทำให้เกิดงานสร้างสรรค์งานใหม่ขึ้น โดยไม่คำนึงถึงความกลมกลืน” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 28 มิถุนายน 2561) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทางพหุวัฒนธรรม ดังที่อานันท์ กาญจนพันธุ์ได้อธิบายไว้ว่า “แนวคิดพหุวัฒนธรรมเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการยอมรับความแตกต่างของศาสนา และการปรับเปลี่ยนพัฒนาของ

วัฒนธรรมได้อย่างมีเสรีภาพ” (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2544: 244) การออกแบบลีลาในองค์ 3 เป็นการเคลื่อนไหวในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ที่มีความสำคัญกับท่าทางการกระทบเท้าบนพื้นอย่างมีจังหวะตามนาฏลักษณ์ของนาฏศิลป์แต่ละประเภทเพื่อสื่อถึงจุดสิ้นสุด

ภาพที่ 4 การออกแบบลีลาองค์ 3 โดยใช้แนวคิดพหุวัฒนธรรม มาออกแบบลีลาที่สะท้อนถึงจุดสิ้นสุด

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2562

4. การออกแบบเสียง ผู้วิจัยออกแบบเสียงโดยการคำนึงถึงเสียงที่ทำให้เกิดสมาธิ เช่น การใช้ความเงียบ พร้อมกับการควบคุมลมหายใจของนักแสดง การเคาะขันทิเบต (Singing Bowl) เชลโล่ (Cello) กลองดับบล่า (Tabla) กลองไทโกะ (Tai-ko) เป็นต้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ถือเป็นมนตราแห่งสมาธิ โดยเน้นการเล่นเครื่องดนตรีแบบน้อยชิ้นตามแนวคิดแบบมินิมอลลิสม์ (Minimalism) แสดงให้เห็นถึงความเรียบง่าย โดยผู้วิจัยนำหลักการบูรณาการจากแนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรมมาใช้ในการเลือกเครื่องดนตรีที่ต้องการให้เกิดความหลากหลาย โดยใช้เครื่องดนตรีตะวันตกและตะวันออก ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการเล่นดนตรีแบบแสดงสด เพื่อเป็นการสื่อถึงอารมณ์และความรู้สึกที่สอดคล้องกับจุดและลายเส้นในแนวคิดทางทัศนธาตุ ซึ่งมีความแตกต่างกันตามแต่ละองค์ของการแสดงอย่างชัดเจน ดังที่ สุรพงษ์ บ้านไกรทอง ได้กล่าวไว้ว่า “ข้อดีของการแสดงดนตรีสด มักพบในการแสดงประกอบละครเวที หรือการแสดงบนเวทีคอนเสิร์ต ซึ่งทำให้ผู้ชมได้เกิดอารมณ์สในการรับชม เพิ่มความตื่นเต้นเร้าใจ ชาบซึ้ง หรือเพื่อต้องการให้ผู้ชมเข้าถึงเรื่องราวที่ต้องการนำเสนอ และสามารถเป็นส่วนช่วยให้นักแสดงถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกในการแสดงได้มากขึ้น” (สุรพงษ์ บ้านไกรทอง, สัมภาษณ์, 6 มิถุนายน 2561) ผู้วิจัย

ได้เลือกเครื่องดนตรีประกอบการแสดง ได้แก่ ขันทิเบต กลองดับบล่า เชลโล่ และกลองโทโกะ องค์ 1 ได้กล่าวถึงจุดเริ่มต้น การออกแบบเสียงจึงเริ่มจากใช้ความเงียบเพื่อสื่อถึงความสงบของการเริ่มต้นของเคลื่อนไหวลายเส้นบนสัญลักษณ์โอม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เลือกเครื่องดนตรีที่ใช้แสดงให้เห็นจุดเริ่มต้น คือ ขันทิเบต ที่มีไว้ประกอบการฝึกจิตใจให้เกิดสมาธิ องค์ 2 เส้นโค้งที่ให้ความหมายการปกป้องดูแลใช้เสียงกลองดับบล่า และเสียงของเชลโล่ ที่สื่อถึงอารมณ์ความรู้สึกของการปกป้องดูแล และการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องของเส้นโค้ง องค์ 3 ใช้กลองโทโกะ เพื่อสื่อถึงพลังแห่งจุดสิ้นสุด การทำลายที่ทรงพลัง ดุดัน โดยการแสดงให้เห็นการสั่นสะเทือนของการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็ว

5. การออกแบบอุปกรณ์การแสดง จัดเป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างหนึ่งในการออกแบบงานในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ซึ่งเป็นการใช้อุปกรณ์ในแนวคิดเชิงสัญลักษณ์ในการบอกความหมายโดยนัยที่ผู้ออกแบบต้องการนำเสนอไว้ในผลงาน ดังที่รักษิณี อัครศวะเมฆ ได้กล่าวไว้ว่า “รูปแบบงานนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่มีการนำอุปกรณ์มาใช้ สามารถนำอุปกรณ์ที่อยู่ในชีวิตประจำวันหรืออุปกรณ์ธรรมดานำมาสร้างสรรค์ผลงานการแสดงได้ แต่บางอุปกรณ์จะต้องเข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน” (รักษิณี อัครศวะเมฆ, สัมภาษณ์, 30 สิงหาคม 2561) โดยผู้วิจัยเลือกร่มหรือฉัตร ตามแนวคิดของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูที่ถือว่าร่มเป็นสัญลักษณ์เพื่อยกย่องบุคคลสำคัญ เช่น องค์เทพกษัตริย์ คนชั้นสูง เป็นต้น มาออกแบบให้เกิดความสร้างสรรค์แปลกใหม่โดยเลือกเฉพาะโครงสร้างที่สำคัญของร่ม ได้แก่ เส้นโค้งที่ปกป้องแสงแดดและเส้นตรงของด้ามจับ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของนราพงษ์ จรัสศรี ได้กล่าวไว้ว่า “เมื่อนึกถึงเส้นโค้งและให้ความหมายถึงการปกป้องดูแล การใช้ร่มถือเป็นสัญลักษณ์แทนความถึงการปกป้อง ดูแลได้อย่างชัดเจน ซึ่งสามารถสื่อให้เห็นถึงเส้นโค้งในสัญลักษณ์โอมได้ทั้งรูปแบบ (Form) และความหมาย (Content) ในเวลาเดียวกัน” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2561)

ภาพที่ 5 การออกแบบอุปกรณ์ โดยได้รับแรงบันดาลใจมาจากร่มมาเป็นสัญลักษณ์แทนเส้นโค้งแห่งการปกป้องดูแล

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2562

6. การออกแบบเครื่องแต่งกาย เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้เรื่องราวต้องการนำเสนอเกิดความชัดเจนในเนื้อเรื่องบทบาทของนักแสดง เป็นต้น อีกทั้งการออกแบบเครื่องแต่งกายที่ดีจะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้นักแสดงมีการเคลื่อนไหวลีลาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ วิชชุดา วุธาติย์ ได้แสดงทฤษฎีไว้ว่า “การออกแบบเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ โดยเฉพาะการนำเสนอในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ จะต้องพิจารณาเครื่องแต่งกายที่มีความเรียบง่ายแต่ให้ความหมายที่เข้าใจง่ายไม่ซับซ้อน โดยผ่านกระบวนการออกแบบในเชิงลึกซึ่งอาจมีการแฝงความหมาย

โดยนัยที่ผู้สร้างสรรค์ต้องการนำเสนอ โดยเฉพาะการคำนึงถึงเอกภาพในเรื่องของรูปทรง ยุคสมัย เชื้อชาติหรือวัฒนธรรมบนเครื่องแต่งกาย รวมถึงการเลือกสีของเครื่องแต่งกายมีผลต่อการกระตุ้นอารมณ์ความรู้สึกที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวตามวัตถุประสงค์ของงานนั้น ๆ” (วิชชุดา ฐาติย์, สัมภาษณ์, 31 สิงหาคม 2561) ผู้วิจัยจึงออกแบบเครื่องแต่งกายคำนึงถึงความเป็นเอกภาพโดยสะท้อนเอกลักษณ์ที่มาของแนวคิดเรื่องสัญลักษณ์โอมอย่างตรงไปตรงมาด้วยวิธีการลดทอนลักษณะเครื่องแต่งกายของอารยธรรมอินเดียตามที่มาการกำเนิดของสัญลักษณ์โอม นำมาออกแบบให้เกิดความเรียบง่ายตามแนวคิดมินิมอลลิสม์ (Minimalism) ที่ให้ความสำคัญกับความเรียบง่าย สะดวกต่อการสวมใส่ มีน้ำหนักเบาเพื่อให้สะดวกต่อการเคลื่อนไหวลีลา สีสี่เลือกใช้คือสีขาวล้วนเพื่อสื่อสมาธิ ความบริสุทธิ์ ความสงบ ซึ่งเป็นแก่นแท้ของสัญลักษณ์โอมอีกทั้งสีขาวทำให้เกิดความพุ่งเมื่อไปกระทบแสงบนเวที

ภาพที่ 6 การออกแบบเครื่องแต่งกายที่ลดทอนจากการแต่งกายของคนอินเดียและใช้สีขาวเพื่อสื่อให้เห็นถึงสมาธิ

ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2562

7. การออกแบบพื้นที่ ผู้วิจัยเลือกใช้พื้นที่สำหรับการแสดง คือ บริเวณห้องโถง ชั้น 1 ด้านในของคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยมีพื้นที่บริเวณเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้ามีมิติทั้งความกว้างความลึกที่มีลักษณะพื้นที่แบบกึ่งปิดกึ่งเปิด บริเวณรอบ ๆ ประกอบด้วย

ตะแกรงเหล็กที่มีความแปลกตา สมพร รอดบุญ ให้ทรรศนะการออกแบบพื้นที่การแสดงไว้ว่า “งานศิลปะสามารถสร้างขึ้นในพื้นที่เฉพาะเจาะจง (Site Specific) หรือเป็นพื้นที่แห่งไหนก็ได้ ซึ่งสามารถแปรสภาพสถานที่ให้เป็นส่วนหนึ่งของงานแต่จะต้องมีความหมายแปรเปลี่ยนไปจากเดิม ถือเป็นการสร้างพื้นที่ขึ้นมาใหม่ให้มีความสร้างสรรค์งานศิลปะตามจินตนาการของศิลปิน” (สมพร รอดบุญ, 2551: 147) ผู้วิจัยได้ออกแบบพื้นที่สี่เหลี่ยมบริเวณห้องโถงให้เป็นพื้นที่ใช้ในการแสดง ตามแนวคิดศิลปะกับพื้นที่เฉพาะ เพื่อให้เกิดมุมมองและความแปลกใหม่

8. การออกแบบแสง ผู้วิจัยได้ออกแบบแสงโดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเนื้อหาของบทการแสดง สอดคล้องกับทฤษฎีของธรากร จันทะสาโร ได้กล่าวไว้ว่า “แสงมีหน้าที่บอกเล่าบรรยากาศหรือขยายอารมณ์ความรู้สึกเรื่องราวของผู้แสดง อีกทั้งยังเป็นส่วนช่วยบอกในเรื่องของเวลา เหตุการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้ชมได้เกิดความคล้อยตามกับการแสดงนั้น ๆ เพิ่มมากยิ่งขึ้น” (ธรากร จันทะสาโร, 2557: 217) ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกใช้แสงสีโทนเย็น ได้แก่ สีขาว สีเหลือง สีฟ้า เพื่อให้สื่อถึงบรรยากาศแห่งสมาธิ แสงแห่งการเริ่มต้น ในช่วงองค์ 1 เชื่อมต่อไปถึงแสงที่สื่อถึงความอบอุ่นจากการปกป้องดูแล ในองค์ 2 ส่วนในองค์ 3 ได้คำนึงถึงสีโทนร้อน ได้แก่ สีแดง สีส้ม เพื่อใช้สื่อความหมายถึงจุดสิ้นสุดการทำลาย การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว

ส่วนที่ 2 แนวคิดหลังในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ปรากฏแนวคิด 6 ประการ ได้แก่ 1) แนวคิดสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู 2) แนวคิดความเรียบง่ายตามแนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ 3) แนวคิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์ 4) แนวคิดการใช้สัญลักษณ์ในงานนาฏศิลป์ 5) แนวคิดการใช้ทฤษฎีทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ และ 6) แนวคิดพหุวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. แนวคิดสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู จากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง พบว่าสัญลักษณ์โอมถือเป็นศาสนาสัญลักษณ์ทางจิตวิญญาณทางความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่สะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาศาสนา ความเชื่อวิถีชีวิตของอารยธรรมอินเดีย ดังที่ ศิลป์ชัย เชาว์เจริญรัตน์

กล่าวว่า “สัญลักษณ์โอมถือเป็นสิ่งแทนความถึง 3 มหาเทพ ได้แก่ พระพรหม คือ ผู้สร้าง พระวิษณุ คือ ผู้ปกป้องดูแล และพระศิวะ คือผู้ทำลายหรือผู้พิพากษาผู้ที่กระทำความผิด” (ศิลป์ชัย เชาวน์เจริญรัตน์, สัมภาษณ์, 8 ตุลาคม 2561) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานการแสดงของนราพงษ์ จรัสศรี ได้อธิบายไว้ว่า “การแสดงเรื่องนารายณ์อวตาร เป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัยที่ยังคงให้ความสำคัญต่อการรักษาเอกลักษณ์ทรงคุณค่าของวรรณกรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีทางความเชื่อ โดยยังคงรักษาคติธรรมข้อคิดของเรื่องไว้อย่างชัดเจน อีกทั้งยังมีใช้แนวคิดสัญลักษณ์ในความ

เชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เพื่อเป็นแนวทางในการออกแบบฉาก อุปกรณ์ในการแสดงเพื่อสื่อให้เห็นถึงพระนารายณ์” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2561) ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดที่ได้จากการศึกษานี้มาสร้างสรรค์ในรูปแบบผลงานทางนาฏศิลป์ และเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ บทการแสดง ลีลา และอุปกรณ์ จากแนวคิดสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู อันเป็นประโยชน์ต่อยอดทางแนวคิดในการสร้างสรรค์งานศิลปะที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสัญลักษณ์อื่น ๆ ต่อไป

ตารางที่ 2 ตารางการเปรียบเทียบภาพการแสดงที่คำนึงถึงแนวคิดสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู

	
ภาพการแสดงนาฏศิลป์ไทยร่วมสมัย เรื่อง นารายณ์อวตาร ในการออกแบบเป็นการแสดงนาฏศิลป์ ของ นราพงษ์ จรัสศรี ที่มา: ภาพส่วนตัวของ นราพงษ์ จรัสศรี	ภาพการแสดงการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2562

2. แนวคิดความเรียบง่ายตามแนวนาฏศิลป์
หลังสมัยใหม่ ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการนำเสนอถึงความเรียบง่ายแบบมินิมอลลิสม์ (Minimalism) โดยการลดทอนและคงเหลือสิ่งที่สำคัญของงานศิลปะให้คงอยู่ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานการแสดงของธรากร จันทนะสาโร ได้อธิบายไว้ว่า “การคำนึงถึงความประหยัด เรียบง่าย มักจะพบในงานศิลปะหลังสมัยใหม่ ซึ่งมีการหลีกเลี่ยงความจำเจจากกฎเกณฑ์ตามอุดมคติของความเป็นแบบแผนคลาสสิกและสมัยใหม่” (ธรากร จันทนะสาโร, 2557: 83) จึงได้นำแนวคิดมาใช้ในการออกแบบการออกแบบเคลื่อนไหวลีลาเป็นอันดับแรก ด้วยการนำท่าทางในชีวิตประจำวัน (Everyday

Movement) การนำท่าทางที่อยู่ในพิธีกรรมในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู การนำวิธีการวาดจุดและเส้นตามแนวคิดของทัศนศิลป์ อาทิ ปฏิกิริยาที่ทำให้เกิดสมาธิออกแบบเคลื่อนไหวลีลา อีกทั้งการออกแบบ เครื่องแต่งกายที่ให้ความสำคัญกับรูปแบบวิธีการนุ่งผ้าของอินเดียตัดตอนการสวมใส่เครื่องประดับภายนอก การออกแบบอุปกรณ์ได้คำนึงถึงความประหยัดแต่ยังคงให้ความหมายที่ชัดเจน ส่วนการออกแบบดนตรี ได้ใช้แนวคิดความเรียบง่ายโดยเลือกเครื่องดนตรีน้อยชิ้น แต่สามารถสื่อความหมายตรงตามบทการแสดงที่วางไว้

ตารางที่ 3 ตารางการเปรียบเทียบภาพการแสดงที่คำนึงถึงแนวคิดความเรียบง่ายตามแนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

 ภาพการแสดงนาฏศิลป์จากแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนาของ ธรากร จันทะสาโร ที่มา: (ธรากร จันทะสาโร, 2557 : 335)	 ภาพการแสดงเรื่อง การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ จากสัญลักษณ์โอม ในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2562
---	--

3. แนวคิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์ จากการศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและสังเกตการณ์ภาคสนาม พบว่ามีศิลปินเป็นจำนวนมากที่ได้นำสัญลักษณ์โอมมาสร้างสรรค์เป็นงานศิลปะแขนงต่าง ๆ โดยส่วนใหญ่จะพบในงานจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม นฤมิตศิลป์ ฯลฯ ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจในการนำสัญลักษณ์โอมมานำเสนอในรูปแบบของงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์โดยใช้วิธีการเคลื่อนไหวลีลามายาทอดและสื่อสารความหมายที่ลึกซึ้งของสัญลักษณ์อันเป็นนามธรรมทำให้เกิดเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งผู้วิจัยได้ผนวกแนวคิดทางองค์ประกอบทัศนศิลป์มาวิเคราะห์ผ่านลายเส้นที่ปรากฏในสัญลักษณ์แล้วจึงนำมาออกแบบเป็นบทการแสดงการออกแบบลีลา จึงเป็นการพัฒนารูปแบบของงานศิลปะที่เกี่ยวกับสัญลักษณ์โอมให้มีความแตกต่างแปลกใหม่และมีความน่าสนใจมากขึ้น โดยมุ่งเน้นวิธีการหาสิ่งใหม่ ๆ ที่ยังคง

อยู่บนพื้นฐานทางความเชื่อของอารยธรรมอันดั่งาม

จากการศึกษาผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ของ นราพงษ์ จรัสศรี เรื่อง พระมหาชนก ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า “การแสดงชุด พระมหาชนก ถือเป็นการแสดงที่ใช้หลักการทางความงามของแนวคิดทางองค์ประกอบศิลป์มาสร้างสรรค์ออกแบบองค์ประกอบในการแสดงเพื่อให้เกิดภาพที่ประหนึ่งเทพนิยายให้ความรู้สึกความขลังความศักดิ์สิทธิ์ โดยให้ความสำคัญกับแนวคิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์ให้เกิดความแปลกใหม่ ที่ไม่ซ้ำจำเจ อีกทั้งเพิ่มความตื่นตาตื่นใจด้วยการออกแบบฉาก แสงสี ฆสานเทคนิคเทคโนโลยีที่ทันสมัย มีการออกแบบดนตรีผ่านบทเพลงที่มีการประพันธ์ขึ้นมาใหม่ โดยให้ผู้แสดงเป็นผู้ขับเนื้อเรื่องมีการแฝงปรัชญา คติธรรมที่เป็นประโยชน์ในการนำไปปรับใช้ให้แก่ปวงชนชาวไทย” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 8 มิถุนายน 2561)

ตารางที่ 4 ตารางการเปรียบเทียบภาพการแสดงที่คำนึงถึงแนวคิดความเรียบง่ายตามแนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่

 ภาพการแสดงเรื่อง พระมหาชนกของ นราพงษ์ จรัสศรี ที่มา: ภาพถ่ายส่วนตัวของ ของ นราพงษ์ จรัสศรี	 ภาพการแสดงเรื่อง การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2562
---	---

4. แนวคิดการใช้สัญลักษณ์ในงานนาฏศิลป์

การใช้สัญลักษณ์เพื่อนำเสนอเรื่องราวถือเป็นวิธีการที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ที่นำสัญลักษณ์มาใช้ในการสื่อสารความหมายอย่างตรงไปตรงมา ผู้วิจัยจึงเลือกวิธีการนำเสนอผ่านสัญลักษณ์ ได้แก่ 1) สัญลักษณ์ทางอุปกรณ์ คือ ร่ม โดยนำโครงสร้างของร่มที่มีลักษณะเป็นเส้นโค้งตรงกับรูปแบบ (Form) มาออกแบบให้เกิดความสร้างสรรค์ที่มีความสอดคล้องกับความหมาย (Content) ถึงการปกป้องดูแลของสัญลักษณ์โอม 2) สัญลักษณ์ทางเสียง เช่น เสียงของเชลโล่ เสียงขลุ่ยเบต และเสียงกลอง เป็นต้น 3) สัญลักษณ์ทางสี ได้แก่ สีขาวในการ

ออกแบบเครื่องแต่งกาย สัญลักษณ์ที่ได้ทำการกล่าวมาได้มีการถอดความหมายอย่างมีเหตุผลและลึกซึ้งตามแนวคิดแบบมินิมอลลิสม์ (Minimalism) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาผลงานของธรากร จันทนะสาโร ได้กล่าวไว้ว่า “ในงานวิจัยเรื่อง นาฏศิลป์จากแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา” ได้คำนึงการใช้สัญลักษณ์นำเสนอผ่านการสื่อความหมายเชิงประจักษ์อย่างตรงไปตรงมา ได้แก่ ดอกบัวและเทียนไข ร่วมกับเปลวไฟ อีกทั้งยังใช้สีสัญลักษณ์คือ สีขาว ในการสร้างสรรค์เครื่องแต่งกายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องและสัมพันธ์กับแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา” (ธรากร จันทนะสาโร, 2557: 245-246)

ตารางที่ 5 ตารางการเปรียบเทียบภาพการแสดงที่คำนึงถึงแนวคิดการใช้สัญลักษณ์ในงานนาฏศิลป์

 ภาพการแสดงนาฏศิลป์จากแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนาของ ธรากร จันทนะสาโร ที่มา: (ธรากร จันทนะสาโร, 2557 : 330)	 ภาพการแสดงเรื่อง การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอม ในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2562
--	--

5. แนวคิดการใช้ทฤษฎีทางด้านศิลปกรรม

ศาสตร์ ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงทฤษฎีทางทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และนาฏศิลป์ มาบูรณาการในส่วนของการออกแบบองค์ประกอบการแสดง ได้แก่ 1) ด้านการออกแบบบทการแสดง ได้ใช้แนวคิดทางทัศนศิลป์มาวิเคราะห์ในการแบ่งบทการแสดงออกเป็น 3 องค์ 2) ด้านการออกแบบลีลาได้นำแนวคิดทัศนธาตุซึ่งเป็นแนวคิดทางทัศนศิลป์มาบูรณาการควบคู่กับแนวคิดทางนาฏศิลป์ในการออกแบบการเคลื่อนไหวของนักแสดง 3) ด้านการออกแบบเสียงได้นำแนวคิดทางดุริยางคศิลป์มาวิเคราะห์เสียงและเลือกเครื่องดนตรีในการประกอบการแสดง 4) อุปกรณ์การแสดง โดยการใช้แนวคิดมินิมอลลิสม์ (Minimalism) มาออกแบบอุปกรณ์ในการสื่อสารทางความหมาย 5) ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกายได้นำแนวคิดทาง

ทฤษฎีของสี และวิธีการลดทอนมาออกแบบรูปแบบของเครื่องแต่งกายที่เรียบง่ายประหยัด และสะดวกต่อการเคลื่อนไหว 6) การออกแบบพื้นที่ ได้นำแนวคิดโครงสร้างทางทัศนศิลป์มาออกแบบและจัดพื้นที่ในการแสดง 7) การออกแบบแสง ที่ใช้แนวคิดการผสมแสงสีเพื่อสื่อความหมายทางอารมณ์และความรู้สึกควบคู่ไปกับการเคลื่อนไหวทางนาฏศิลป์ในการคำนึงถึงทฤษฎีทางทัศนศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และนาฏศิลป์ มาใช้เป็นแนวคิดในการองค์ประกอบองค์ประกอบแสดง ทำให้เห็นถึงพลังแห่งการขับเคลื่อนทางความเชื่อ ค่านิยม วิวัฒนาการ ของวัฒนธรรมและความสัมพันธ์ที่มีความเกี่ยวเนื่องซึ่งกันและกันของแนวคิดทางศิลปกรรมศาสตร์ได้เป็นอย่างดี จากการศึกษาผลงานนาฏศิลป์สร้างสรรค์ของนราพงษ์ จรัสศรี ในพิธีเปิด-ปิดในการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ ครั้งที่ 13 ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า

“ในการแสดงครั้งนี้ได้บูรณาการแนวคิดการใช้ทฤษฎีทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ นำมาออกแบบสร้างสรรค์เรื่องราวให้เกิดความชัดเจนให้เป็นรูปธรรม โดยเฉพาะการแสดงชุดบุรพประทีปที่มีการใช้องค์ประกอบทัศนศิลป์ในการออกแบบอุปกรณ์โดยใช้โคมไฟที่เป็นดอกบัวแสดงเป็นสัญลักษณ์แทนสติปัญญาที่มีความเป็นผู้นำสู่การเป็นผู้รู้แจ้ง ผ่านการ

เคลื่อนไหวลีลาและการแปรแถวที่เป็นเส้นโค้ง เส้นตรง วงกลมสอดคล้องกับดนตรีประกอบการแสดงและมีการใช้รูปสัญลักษณ์ของการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์มาเป็นแรงบันดาลใจในการแสดงชุดนี้” (นราพงษ์ จรัสศรี, สัมภาษณ์, 22 มิถุนายน 2561)

ตารางที่ 6 ตารางการเปรียบเทียบภาพการแสดงที่คำนึงถึงแนวคิดทฤษฎีทางด้านศิลปกรรมศาสตร์

 ภาพการแสดงชุด บุรพประทีป ในพิธีเปิดการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 13 ของ นราพงษ์ จรัสศรี ที่มา: ภาพถ่ายส่วนตัวของ ของ นราพงษ์ จรัสศรี	 ภาพการแสดงเรื่องการสร้างศรัณงานนาฏศิลป์ จากสัญลักษณ์โอมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2562
--	---

6. แนวคิดพหุวัฒนธรรม แนวความคิดของการแสดงที่เกี่ยวข้องสัญลักษณ์โอมถือเป็นวัฒนธรรมทางความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู รูปแบบการแสดงได้นำเสนอในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ ซึ่งมีลีลาการเคลื่อนไหวที่ใช้แนวคิดมินิมอลลิสม์ (Minimalism) กับท่าทางในชีวิตประจำวัน (Everyday Movement) ซึ่งเป็นแนวคิดแบบตะวันตกมาผสมผสานกับลีลาการเคลื่อนไหวของนาฏศิลป์อินเดีย ได้แก่ ภาษามือ (มุทรา) การแสดงออกทางสีหน้า (อภินยาส) การตบเท้า การหมุน มีการออกแบบเสียงโดยเลือกใช้เครื่องดนตรีในวงออเคสตรา (Orchestra) คือ เชลโล (Cello) ของตะวันตก และเครื่องดนตรีของตะวันออก ได้แก่ กลองไทโกะ (Tai-ko) ของประเทศญี่ปุ่น ขันทิเบต (Singing Bowl) กลองตบปลา (Tabla) โดยมีการออกแบบทำนองเพลงให้มีเสียงคล้ายคลึงกับดนตรีอินเดียความหลากหลายวัฒนธรรมของการแสดงชุดนี้จึงมีวัฒนธรรมของตะวันออก

และวัฒนธรรมของตะวันตกผสมผสานอยู่ในการแสดง ผู้วิจัยทำการศึกษาผลงานของวรรณวิภา มัธยมนันท์ ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากแนวคิดการแบ่งภาคของพระนารายณ์ โดยอธิบายถึงการใช้แนวคิดพหุวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไว้ว่า “ได้คำนึงถึงแนวคิดพหุวัฒนธรรมที่ประกอบไปด้วยวัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมตะวันตก และวัฒนธรรมอินเดีย โดยนำแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพระนารายณ์ที่มีวัฒนธรรมความเชื่อของศาสนาเกี่ยวกับการศรัทธาพระนารายณ์ นำเสนอรูปแบบนาฏศิลป์ร่วมสมัย ซึ่งมีลีลาการเคลื่อนไหวมีแบบนาฏศิลป์ไทยและการเคลื่อนไหวส่วนท้ายแบบตะวันตก การออกแบบเสียงดนตรีด้วยเครื่องที่ใช้เครื่องสายผสมปี่พาทย์ ทำนองเพลงให้เสียงคล้ายคลึงกับดนตรีอินเดีย” (วรรณวิภา มัธยมนันท์, 2558: 245)

ตารางที่ 7 ตารางการเปรียบเทียบภาพการแสดงที่คำนึงถึงแนวคิดพหุวัฒนธรรม

	
ภาพการแสดงเรื่องการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากแนวคิดการแบ่งภาคของพระนารายณ์ ของวรรณวิภา มัธยมนันท์ ที่มา: (วรรณวิภา มัธยมนันท์, 2558: 266)	ภาพการแสดงเรื่องการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอม ในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ที่มา: ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย เมื่อวันที่ 6 มกราคม พ.ศ. 2562

สรุปและอภิปรายผล

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์การสร้างสรรค์ผลงานทางนาฏศิลป์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากสัญลักษณ์โอม ในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ร่วมกับการใช้แนวคิดเรื่องสัญลักษณ์ แนวคิดองค์ประกอบทัศนศิลป์ นาฏศิลป์สร้างสรรค์และศิลปกรรมศาสตร์ ผ่านการถ่ายทอดในรูปแบบนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ โดยมีการแสดงทั้งหมด 3 องค์ ตามแนวคิดองค์ประกอบการแสดง 8 ประการ ดังนี้ ด้านการออกแบบบทการแสดง เป็นการวิเคราะห์ จากแนวคิดทางทัศนศิลป์ที่ปรากฏในสัญลักษณ์โอม ได้แก่ จุดและเส้นโค้ง มาผนวกกับความหมายของแนวคิดสัญลักษณ์โอมที่ประกอบไปด้วยตัวอักษร 3 คำ ได้แก่ มะ (M) อะ (A) อุ (U) ด้านการคัดเลือกนักแสดง คัดเลือกจากผู้มีความสามารถทางด้านนาฏศิลป์อินเดียและตะวันตก อีกทั้งสามารถสื่อสารทางอารมณ์และความรู้สึก ด้านการออกแบบลีลา ได้รับแรงบันดาลใจจากแนวคิดของนาฏศิลป์อินเดียและตะวันออก ด้านการออกแบบเสียง เป็นการแสดงดนตรีสด โดยเลือกเครื่องดนตรีขึ้นเดี่ยวที่มีเสียงทำให้เกิดสมาธิ ด้านการออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง นำแนวคิดการใช้สัญลักษณ์ เน้นความหมายที่สื่อสารแบบตรงไปตรงมาและความเรียบง่าย ด้านการออกแบบเครื่องแต่งกาย ออกแบบโดยใช้แนวคิดมินิมอลลิสม์ (Minimalism) โดยเน้นความเรียบง่าย ลดทอนรูปทรงของลักษณะวิธีการแต่งกายของอินเดียแต่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ ด้านการออกแบบพื้นที่ ได้นำแนวคิดศิลปะกับพื้นที่เฉพาะ (Site Specific) มาปรับเปลี่ยนพื้นที่การแสดงให้ใน

รูปแบบอื่น ที่ไม่จำกัดแค่ในโรงละคร เพื่อให้เกิดมุมมองและความแปลกใหม่ ด้านการออกแบบแสง ใช้แนวคิดทฤษฎีของสีมาสื่อสารทางความหมายของเรื่องราว อารมณ์และความรู้สึก นอกจากนี้ได้ใช้แนวคิดในการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ 6 ประเด็น ได้แก่ แนวคิดสัญลักษณ์โอมในศาสนาพราหมณ์-ฮินดู แนวคิดความเรียบง่ายตามแนวคิดนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ แนวคิดความคิดสร้างสรรค์ในการแสดงนาฏศิลป์ แนวคิดการใช้สัญลักษณ์ในงานนาฏศิลป์ แนวคิดการใช้ทฤษฎีทางด้านศิลปกรรมศาสตร์ แนวคิดการใช้พหุวัฒนธรรม จากการสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอม ในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดูครั้งนี้เป็นการสร้างสรรค์ผลงานในแนวนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ (Postmodern Dance) โดยคำนึงถึงความเรียบง่าย และการนำสัญลักษณ์มาใช้ในการสื่อความหมายอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งผลงานครั้งนี้บรรลุตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยทุกประการ ผลการวิจัยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับธรากร จันทนะสาโร ที่ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับการสร้างสรรค์นาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ “ในงานวิจัยสร้างสรรค์เรื่อง นาฏศิลป์จากแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนาพบว่า นาฏยลักษณ์หลายประการที่เป็นลักษณะโดยรวมของนาฏศิลป์หลังสมัยใหม่ เมื่อพิจารณาถึงวิธีการเคลื่อนไหวร่างกายในลักษณะที่พัฒนาจากวิธีคิดแบบมินิมอลลิสม์ (Minimalism) พบว่า สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในผลงานนาฏศิลป์ประเภทอื่น ๆ หรือศิลปะการแสดงที่มีความใกล้เคียงกันได้” (ธรากร จันทนะสาโร, 2557: 295)

ข้อเสนอแนะ

1. การสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ที่มีการบูรณาการจากแนวคิดทางองค์ประกอบทัศนศิลป์ผนวกกับแนวคิดทางนาฏศิลป์ สามารถนำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ในรูปแบบอื่นต่อไปได้
2. แนวคิดหลังการสร้างสรรค์การแสดงทั้ง 6 ประการ ของผลงานการสร้างสรรคนาฏศิลป์จากสัญลักษณ์โอบอ้อมในความเชื่อของศาสนาพราหมณ์-ฮินดู สามารถเป็นแนวทางในการต่อยอดสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะแขนงอื่น ๆ ที่ได้รับแรงบันดาลใจมาจากแนวคิดในรูปแบบสัญลักษณ์หรือรูปแบบอื่น ๆ ต่อไปได้

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา-เรืองอุไร กุศลาสัย. (2547). **การทวทยา**. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ชลุต นิ่มเสมอ. (2557). **องค์ประกอบศิลปะ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- ธรากร จันทะสาโร. (2557). **นาฏศิลป์จากแนวคิดไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราพงษ์ จรัสศรี. (2548). **ประวัตินาฏศิลป์ตะวันตก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราพงษ์ จรัสศรี. ศาสตราจารย์วิจัย สังกัดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์วันที่ 8 มิถุนายน 2561. 22 มิถุนายน 2561. 2 สิงหาคม 2561.
- รักษสินี อัครสวเมธ. อาจารย์ประจำสาขาวิชานาฏศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. สัมภาษณ์วันที่ 30 สิงหาคม 2561.
- วรรณวิภา มัธยมนันท์. (2558). **นาฏศิลป์จากแนวคิดการแบ่งภาคของพระนารายณ์**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิษุตา วุธาติย์. ข้าราชการบำนาญ สังกัดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สัมภาษณ์วันที่ 31 สิงหาคม 2561.
- ศิลป์ชัย เชาวเจริญรัตน์. นักวิชาการด้านศาสนวิทยา ศาสนศาสตร์ ปรัชญา มนุษยวิทยา และรัฐศาสตร์. สัมภาษณ์วันที่ 8 ตุลาคม 2561.
- สุชาติ กิจชัยพร. (2545). **มหาเทพ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ส.พิจิตร.
- สุพงษ์ บ้านไกรทอง. อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา วิทยาลัยการดนตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. สัมภาษณ์วันที่ 6 มิถุนายน 2561.
- สมพร รอดบุญ. (2551). ศิลปะในรูปแบบอินสตอลเลชั่น (Installation Art). **บทความตีพิมพ์ในสูจิบัตรการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติ ครั้งที่ 54. : 147**. คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อรุณศักดิ์ กิ่งมณี. (2551). **ตรีมูรติ อภิมหาเทพของฮินดู**. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2528). **วัฒนธรรมกับการพัฒนา: มิติของพลังที่สร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.

กิตติกรรมประกาศ

1. ขอกราบขอบพระคุณศาสตราจารย์ ดร.นราพงษ์ จรัสศรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เป็นอย่างสูง ที่คอยสั่งสอนผลักดันพร้อมให้คำแนะนำในการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ครั้งนี้ ตลอดจนเป็นผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้การสร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์อย่างไม่มีที่สิ้นสุด
2. ขอขอบพระคุณทุนอุดหนุนการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา 72 พรรษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย